

Juhani Aitomaa

Joulu - pakanallinen vai kristillinen juhla?

Kristillisyydessä on aina väitely joulusta ja siitä, voiko kristitty hyvällä omalattunnolla viettää joulua, vai onko se kompromissi vanhan pakanuuden kanssa. Ns. ”kristillinen joulu” on sekotus perinteitä, jotka tulevat juutalaisesta Hanukka-juhlasta, muinaisen pakanuuden, kuten Kreikan ja Rooman juhlista ja pakanallisista druidien ja eurooppalaisen kansanuskonnon tavoista. Joulu-sanan sanotaan saaneen alkunsa muinaisesta skandinaavisesta käsityksestä, jossa aurinko miellettiin eräänlaiseksi elämää ylläpitäväksi pyöräksi (houl: ratas, eng. wheel). Sana ”houl” olisi täten joulu-sanan alkuperä. Pakanalliset viikingit puhuivat Youle isästä (Odin tai Thor, jumalien isä, myös aurinko), josta voi tulla mieleen yksi ”jouluisä” perinne, eli joulupukki (eng. joskus mainitaan Father Christmas). Jouluhalko (youle log) poltettiin jumalien, erityisesti auringon kunniaksi ja tämä perinne elää edelleen etenkin anglikaanisessa maailmassa, jonne se tuli viikinkien mukana.

Joulu ajoittuu vuodenaikaan, jolloin päivä alkaa taas pidentyä ja tätä valoisan ajan odotusta on pakanauskonnoissa aina juhlittu. Muinaisessa Roomassa vietettiin joulukuun 17 pv:stä alkaen 7 päivän mittaista ”Saturnalia” juhlaa (Saturnus jumalan, sadon jumalan, kunniaksi). Niin kunnioitettiin vuoden uutta syntymää. Juhlaa vietettiin muuttamalla tavallinen elämänmeno päinvastaiseksi, esim. miehet pukeutuivat naisiksi, naiset miehiksi, isännät palvelijoiksi, palvelijat isänniksi, jne. Kodit koristeltiin viherkasveilla, kynttilöitä poltettiin ja lahjoja jaettiin. Muinaisen Baabelin uskonossa ”luonnon

jumalatarta” ja erityisesti hänen poikaansa juhlittiin joulukuun 25 pvä. Juhlaan kuului runsas syöminen, juominen ja lahjojen jakaminen. Juutalainen Hanukka taas on valon juhla jolloin myös jaetaan lahjoja ja iloitaan. Joulun keskeinen merkitys liittyykin valoon, sillä yleensä kaikissa pakanauskonnoissa tuohon vuodenaikaan juhlittiin auringon syntymää, valon voittoa pimeydestä.

Kristillinen seurakunta taisteli pakanallisia juhlia ja epäjumalien palvontaa vastaan. Keskitalven pakanallinen juhla-aika oli vahva perinne eri kansoissa. Paavi Julius I (337-352 jKr.) määräsi joulunvieton päivämääräksi 25. joulukuuta. Tavoite oli ”kristillistää” vanhat, tuohon aikaan vietettävät pakanalliset juhlit antamalla niille kristillinen silaus. Juhlan syyksi tuli Kristuksen syntymä ja katolisen uskonnon mukaan, jossa messuriitti on keskeisessä asemassa, nimeksi muotoutui ”Kristus messu”, Christ mas, eli Christmas. Käytännössä monet vanhat juhlan viettotavat säi-

lyivät, mutta pakanallisten tapojen lisäksi mukaan tuli uskonnollinen lisä. Pakanallisille tavoille pyrittiin löytämään kristillinen vastine. Katolisen kirkon merkitys joulun legendojen luomisessa on merkittävä. Sen kautta äiti/lapsi asetelma on tullut tunnetuksi. Monelle nimikristitylle Jeesus onkin lähinnä seimeen syntynyt vauva, jonka edessä silmä vuosittain kostuu joulukirkon hämyisessä tunnelmassa. Joulu on se aika, jolloin suuri joukko maailman nimikristittyä kansaa hakee kirkoista ”joulutunnelmaa”, ei itseään Kristusta.

Tiedämme, että Jeesus ei syntynyt jouluna. Todennäköisin aika on syyskuussa, n. 6 kk pääsiäisen jälkeen. Avan tarkkaa aikaa emme tiedä. Raamattu ei kerro, että opetuslapset olisivat viettäneet Jeesuksen syntymän muistoa. Se ei kehota kristittyjä viettämään tätä juhlaa, mutta ei liioin juutalaisia viettämään Hanukkaa. Joululauluperinteelle, joulukuuselle, erityisesti anglikaanisessa maailmassa käytetylle mistelille, jne. löytyvät vastineet

muinaisista tavoista. Koristettu joulupuu perinne kristillisissä kirkkoissa alkoi todennäköisesti vasta 1520-luvulla Saksassa. Käytännön esikuvana pidetään muinaisia tapoja tuoda juhla-aikana sisään viheriöiviä kasveja tulevan satokauden onnistumiseksi. Joulupukki käsite tulee ”Pyhästä Nkolauksesta” joka oli katolinen Myran piispa 300-luvulla jKr. Hänet tunnettiin hyväntekeväisyydestä tarpeessa olevia kohtaan. Nkolaus siis jakoi lahjoja ja hänestä on kirjoitettu monia legendoja. Nykyinen pullea ja lempeäkatseinen joulupukki on pitkälti markkinatalouden tuote. Joulupukin hahmon loivat Thomas Nast ja Clement Moore 1800-luvun lopulla. Joulupukista on tullut ikäänkuin Kristuksen korvike ja siitä puhutaankin monessa kodissa jouluaikaan paljon enemmän kuin Jeesuksesta. Tästä hahmosta voidaan johtaa monia näkökohtia myös vastakohtaksi kristilliselle sanomalle.

Onko joulu vain pakanallinen juhla? Se on sitä, jos sitä siinä mielessä vietetään. Raamattu ei kiellä ihmiseltä oikeutta rentoutua, nauttia kohtuudella hyvää ruokaa ja juomaa, koristella kotinsa, antaa iloa läheisilleen ja kokea sielussaan iloa ja rauhaa vaikka vain hetkinen silloin tällöin. Hyvällä omallatunnolla voimme viettää juhla-aikaa, syödä ja antaa lahjojakin kiittollisella mielellä kiittäen Jumalaa Hänen hyvydestään. Mikä pätee kristityn yleiseen elämään ja kaikkiin juhla-aikoihin, pätee

joulun. Tärkeintä eivät ole ulkoiset tavat ja muodot, vaan oma sisäinen asenne, kuinka ja kenelle pyhitän elämäni päivät, joihin monet joulutkin liittyvät.

Onko joulukuusen sisään tuominen osallisuutta epäjumalanpalvontaan? Tämänkin asian kanssa eräät kamppailevat. Jos palvot kuusta jumalana tai jumalan edustajana niin on, muussa tapauksessa se on koriste, kuten kukat ja muut koriste-esineet, joita muutenkin käytämme ja joilla pyrimme saamaan aikaan juhlan tuntua. Kun puu saa olla puu, koriste, asiaan ei sisälly eikä siihen tarvitse sisällyttää sen kummempia merkityksiä. Mitä ihmiset ennen ovat tarkoittaneet jollakin itsessään harmittomalla asialla tai esineellä, ei tarkoita, että siihen sinänsä kätkeytyisi jokin mystinen paha, joka vahingoittaa jokaista siihen yhteydessä olevaa.

Ihmisinä nautimme joulunakin eri asioista. Se on luvallista. On luvallista viettää joulua tai olla viettämättä. Liittyen juutalaisten ja pakanallisten juhla-aikojen ongelmaan kristillisessä seurakunnassa, Paavali kirjoittaa Room.14:5 ”Toinen pitää yhden päivän toista parempana, toinen pitää kaikki päivät yhtä hyvinä; kukin olkoon omassa mielessään täysin varma”. Se, mistä Jumala haluaa meidät vapauttaa, on päivien ja juhla-aikojen orjuuttava vaikutus. Pakanuudessa juhlien merkitys oli

jumalien lepyttämisessä ja lahjomisessa. Jotta tuleva aika olisi hyvä ja vielä parempi kuin entinen, jumalat pitivät lahjoja omalle puolelle. Jumala täytyy saada toimimaan minun hyväkseni ja mieleiselläni tavalla. Juhla-ajat saattoivat olla orjuuttava taakka. Joulukin voi olla taakka, kun siihen ladataan kaikki rakkauden ja rauhan odotukset. Pitää olla sitä ja tätä joulupöydässä. Pitää käydä siellä ja täällä ja tehdä tämä ja tuo valmiiksi. Muuten joulutunnelmaan ei pääse.

Jumala ei ole lahjottavissa eikä Häntä voida lähestyä omien ansioiden eikä tekemisten, ”omien uhrien” kautta. Se on orjuuttavaa ja siitä Jumala haluaa meidät vapauttaa. Kukaan voi viettää joulua sen mukaan kuin hyvällä mielellä ja omallatunnolla voi. Muistakaamme vähäosaisia muulloinkin kuin jouluna. Älkäämme odottako joulun ratkaisevan omia tai maailman ongelmia. Jouluna pyritään tunnelmaan, eikä siinä sinänsä mitään, kunhan muistamme, että tunnemaailmamme ei ole hengellisyyden mittari. Ei ole mitään erityistä ”joulun henkeä”, joka tulisi saavuttaa. Saamme hyvän olon, kun vietämme joulua kiittäen Jumalaa Hänen lahjastaan, Kristuksesta, joka sovitte juutalaisten ja meidän pakanoiden synnit palauttamalla näin yhteytemme taivaalliseen Isään. Jeesus syntyi ihmisen elämään vapaaehtoisesti tätä tarkoitusta varten. □